

Davorin Žunkovič,
prevedel in dopolnil Eric Tomas de Saint-Maur

NEKAJ IZ ZGODOVINE JANTARJA

Summary

SOME WORDS FROM THE HISTORY OF AMBER

Amber is a fossilized resin of extinct conifers, probably one type of cedars, which have prospered in an era when Europe and the Levant was under tropical climate. It is the oldest jewel of humanity, probably because it can be easily processed. As the main location of amber is considered the shoreline of the Baltic Sea, but it has been found elsewhere in the above mentioned area, too. The history of amber tells the tale of Zeus and Phaeton and his three sisters called Heliades, who have cried tears that turned into amber. Heliades were later converted into trees. Their name can be understood by the means of the Slovenian language as ‚fir trees‘, which in fact are dripping resin. Other names and terms, though distorted, can be explained with the help of the Slovenian language, too, i. e. the river Eridanus, Old Slovene Genesis mentions ‚jantraž‘, lat. SUCCINUM, BUCCINA, Islands Abalus, Austravia, Basil, Raunonia. This suggest to slovenian researches to take a closer look at ancient Greek myths - see Heliades above - as already Xenophones (about 500 years bef. Christ) notes that the myths of the Greek gods, which have been written by Hesiodes and Homerus opposed to pure reason and mocked about them. In them, there is too much skillful frauds and strange bodily transformations.

Posebnosti v zvezi z jantarjem

Naravoslovje opredeljuje jantar na splošno kot izdelek narave, ki izvira od ene izumrle vrste iglavcev, zelo bogatih s smolo, ki so bili nekdaj uspevali v vročem tropskem podnebju v Evropi in Levantu. Kot glavno nahajališče jantarja navajajo obrežja Baltika.

Za takšno opredelitev kaže, da je v glavnem pravilna, kajti obstoj omenjenih iglavcev je kulturno zgodovinsko in jezikovno dokazan, potem ko vse do danes niso nikjer odkrili podobno neizčrpnega nahajališča jantarja. – Kljub temu se nam poraja dvom, da bi bili svoje potrebe po jantarju Feničani, Filistejci, Semiti, Etruski, Heleni, Rimljani pokrivali izključno iz obrežnega področja ob Baltskem morju, ko pa so obstajala pomembna nahajališča tudi ob Črnem morju, kjer so imeli Feničani, kakor je znano, mnogo naselbin. Poleg tega so odkrili okoli leta 1843 ob reki Dnjeper velike količine jantarja, a je ostalo to odkritje tako v znanstvenem kakor tudi v trgovskem svetu skoraj neopaženo, čeprav bi se morala iz njega dvigniti nova vprašanja in druge ugotovitve.

Tudi Skitija je bila že v starini poznana kot nadalnje nahajališče. Sicer so bili jantar najdevali v večjih količinah tudi drugje po celini, npr. na Kurski ledini (nem. Kurland), v

Livoniji, pri Lvovu, v Liguriji, pri Cataniji, v Španiji, ob Libanonu in sem ter tja še v drugih krajih. Najstarejšo omembo jantarja najdemo že v sv. pismu, v pripovedi o stvarjenju sveta in človeka (I, 2, 12). Tam omenjena bedolakova smola je v semitskem jeziku istovetna z jantarjem, kakor moremo izvedeti iz mnogo natančnejšega staroslovenskega besedila o stvarjenju sveta in človeka, ki za bedolakovo smolo rabi izraz ‚jantraž‘. Jantar so v začetku imeli za zdravilo, ne brez osnove, saj ima jantarna kislina (SUCCINUM ACID) važno vlogo v presnovi živih bitij.

Med nahajališči ob Baltiku na eni strani in vsemi ostalimi na drugi strani pa je vpadljiva razlika. Doslej so samo ob Baltiku ugotovili, da pri kopanju jantarja z bagri pridejo na dan številni, že obdelani kosi, medtem ko drugje niso najdlji niti enega edinega. To nas vodi do približno takšne domneve, kakor da so bile tam stale nekoč velike delavnice, ki so bile postale žrtev ene velike naravne nesreče in so bile izginile v njej, skupaj z vsemi gotovimi, kakor tudi na pol obdelanimi izdelki, čeprav nam ob takšni domnevi umanjka predstava, kdo bi bil mogel pridobiti na skladišče tako ogromne količine jantarja, da se zaloge niso izčrpale v tisočletjih? So bila to ‚obdelavo‘ morda povzročila morska bitja?

Mnogo bolj skrivnostno kot prednje je dejstvo, da so se bili ohranili v jantar ujeti žužki popolnoma naravno vse do svojih najnežnejših delcev, saj vidimo, da danes v smolo iglavcev ujeti žužki vedno kažejo skrivljena telesa, v klopčič zvita krilca, skrčene nogice itn. Nasprotno pa vidimo v jantarju skočne kebre in skržate v samem odskoku, mušice med parjenjem, pajke, ko zasledujejo muhe ipd., kar skušajo razložiti s tem, da so takrat nastopale naravne nesreče s takšno naglico, da sta si sledila izliv in strditev smole ene sicer neznane vrste iglavcev dejansko v hipu, s čimer sta bila presenetila nič hudega sluteče žužke. Odgovor na vprašanje, kako je to mogoče razložiti, je res težak. Izliv jantarske smole bi moral biti podoben enemu plinskemu oblaku, ki je bil puhnil iz drevesne rane in se bil v stiku z zrakom takoj strdil. Čeprav danes take smole ne poznamo, pa ne moremo reči, da ni nekdanj morda obstajala.

Čeprav takšnega naravnega dogajanja samega po sebi ne moremo razumeti, pa pogoste najdbe že na pol obdelanih kosov jantarja, kot kaže, popolnoma izključujejo možno razlago z naravnimi dogodki. Z morskega dna so dvignili množico enih kosov, ki so bili po dolgem prevrtani, kakor da so bili namenjeni za nizanje na vrstico ali pa so bili h taki vrstici enkrat spadali, gumbe v obliki ploščic, ki so imeli na hrbtni strani ene vrste uho; našli so trikotne kakor tudi ovalne kose, deloma gladko postrgane, deloma zglajene, deloma okrašene s pikčastimi črtami; v posameznem so odkrili nizke prstane, ja enkrat celo dve človeški podobi, ki naj bi najbrž – ali pa sta? – služili kot obeska proti zlim silam in boleznim, saj so nekateri spet opremljeni z luknjami.

Vse omenjeno, kakor tudi najdbe množic raznih polizdelkov, kateri pogosto kažejo šele začetno izklesavo iz najbolj surovega stanja ali na katerih pogosto prepoznamo znake začetka vrtnih del, nedvomno kažejo kakor da so bila mogla vsa ta dela storiti le človeške roke in sicer v sivi davnini. Zato moremo domnevati, da je bila padla kot žrtev pogubnega vdora vode nekoč cvetoča velika jantarska industrija, ki je bila izdelovala in prodajala velikemu delu takrat znanega sveta nakit in okrasje za žive ljudi, kakor tudi dodatke za v grob umrlih.

Vendar se tukaj ne nameravamo ukvarjati s poglobljenim naravoslovnim raziskovanjem za vse to, vsaj dokler nam za te mnogovrstne najdbe manjka naravna razlaga. Da bi se bilo utegnilo to zgoditi na umeten način, moramo že zato resno podvomiti, ker se te najdbe vedno znova izkopavajo iz deviških tal. Kako pa da gre to naravi od rok, ostaja še naprej ena uganka, saj človeška domišljija odpove pri predstavi, kako naj bi narava hkrati ustvarila one skrajne vročinske in zamrzovalne okolnosti, ki omogočijo, da se nenadoma tekoča in redko žitka smola v istem trenutku že tudi strdi.

Sedaj pridimo k najzanimivejšemu delu za Slovence: Da je jantar posledica cedenja smole iz s smolo bogatih iglavcev, potrjujejo tudi svojevrstna bajka in njene nadaljne razlage – Phaeton je bil padel, zadet od Zevsovih strel, v reko Eridanus in njegove tri sestre so ga bile objokovale vse dokler se niso bile same spremenile v drevesa. Solze, ki so bile kapale z njihovih trepalnic, so skrepenele v jantar, ki je potem padal na zemljo, od koder so ga bile odnašale padavine, vode v reko Eridanus. One tri sestre so se bile imenovali Heliade [Apolonij iz Rodosa, (*okrog leta 270 pred Maz.). Toda slovenski besedni zaklad zmore prepričljivo slediti mislim zapisovalca bajke in spoznati iz kakšnega vira je bil črpal. V slovenskem jeziku je ‚jela‘ – jel(ka), jeljad pa so vse vrste jelk, jelkovi gozdovi, kakor tudi vsi iglavci na sploh. Torej so bile Heliade, ki so izjokavale jantar v resnici drevesa iglavcev in sicer po vsej verjetnosti iz rodu cedar. Pripona -ad, kot del imena Heli-ad-e je v slovenskem jeziku pripona, ki zbira vse, kar spada skupaj, svoje k svojim, je v slovenskem jeziku še danes nespremenjeno v uporabi v enakem, tj. združevalnem pomenu, kakor je bila v rabi že pred tisočletji (☞ G.A. Dankovsky in E. Tomas de Saint-Maur ‚Sorodnosti starolatinskega ter -italskih jezikov s slovenskim jezikom‘). Skupno ime ‚Heliade‘ za vse tri sestre hkrati tudi pove, da niso potrebovale osebno različnih imen, saj so si bile enake, eno ime je zadostovalo združno za vse tri hkrati enako kot jeljad za iglavce. – Toda Philemon (pri Pliniju, I, 37) pa že pripoveduje: ‚Jantar je okamenina iz davnih dob, katero koplejo v Skitiji na dveh mestih (torej ne ribarijo v vodi po njem!), belkast, barve voska (*vosek je bil takrat samo čebelji!) in rjavo rumen iz enega drugega nahajališča‘. Jantar se je bil v Skitiji imenoval ‚sacrium‘. – Tudi od Heliad mnogo starejše besedilo v sv. pismu jasno pove, da je moč najti jantar v deželi Havila (slov. Jevilat), tj. enako v stari Skitiji.

Za ‚Eridanus‘ so imeli reko Rodanus, Padušo, Pad (*lš. Po), kakor tudi razne reke, ki se izlivajo v Baltik; toda končna razjasnitev tega vprašanja pa znanosti doslej še ni bila uspela, dasi ravno je zelo enostavna. Reka ‚Eridanus‘ je Jordan, čigar ime se glasi v stari slovenščini ‚Erđan‘ kakor npr. v Golubinaja knjiga ..., potomu Erđan rjeka rjekam mati' ... (tudi semitska oblika tega rečnega imena je ‚Jerđan‘. Na enem starohelenskem kovancu z otoka Chiosa je napis ‚Eridanos‘. – Posebnost pri tem je, da na otoku pridobivajo blagodišečo smolo iz mastiks pistacije v velikih količinah, kar je v starini predstavljalo tako bogat vir dohodkov za otočane, da so življenje na otoku označevali kot sopomensko z nasladdo in razuzdanostjo. – Ali obstoja pri tem ena jezikovno vez z naravoslovjem za enkrat ne moremo zaznati). Dejansko so bili našli na Libanonu, ki spremlja zgornji del Jordanove doline, mnogo jantarka. Hekatej iz Mileta, ki je bil živel davno pred Herodotom in iz čigar zemljepisnih del je slednji črpal mnogo podatkov, pa dalje pripoveduje, da

reka Eridanus sama poraja jantar, kar je najbrž potrebno dopolniti v tem pomenu, da padavine ipd. spirajo jantar iz Libanonovih reber v rečno strugo. Zanimiva je reka Jantra (tudi: Janstra), ki izvira v Stari planini (Balkansko pogorje), Bolgarija ter se izliva v desno stran Donave.

Po vsem tem sklepamo, da je bilo nekoč vladalo vroče tropsko podnebje v prostoru od Črnega do Baltskega morja ter da so velika področja pokrivala iglavci posebne vrste, ki so vsled povečane vročine izločali v velikih količinah smolo, kasneje pa, ko je bila prišla hladnejša doba – po zakonu potovanja zemeljske osi – so izginili skupaj z njo. V enakem položaju so se znašla tudi ostala nahajališča.

Znano je, da je bil jantar izmed vseh draguljev najbolj razširjen in da je najbrž najstarejši dragulj človeštva, ker se ga da najlažje obdelovati in zgladiti. Homer pripoveduje (Odisej 4, 73), da so bile stene dvorane v palači Atridov deloma obložene z jantarjem. Jantar je bil prihajal s severozahoda do fatjanske omike (srednja Volga, Kljazma, Moskva) v dobi okrog leta 2000 pr. Maz. V mikensko Grčijo je bil prišel okoli leta 1600 pr. Maz., v prostor halštatske omike med letoma 1000 in 500 pr. Maz., v Rim pa okoli leta 900 pr. Maz. V Asiriji je omenjen v 10. stol. pr. Maz. Zanimiv je stari Egipt: Stara egiptovska beseda za steklo ,skr´ [stari Egipčani so pisali samo soglasnike, tj. okostje besed, brez življenja, brez samoglasnikov, kar, med drugim, tudi pojasnuje samo božje ime (J)ie(h)oua, ki pomeni življenje, svetopisemsko Jehova, hebrejsko Jahwe!] je bila priromala v Egipt iz Baltika.

Iz poročil Piteja iz Masilije (*danes Marseille) izvemo, da so bili na Jutrovem uporabljali jantar za razsvetljavo in kurjavo, kar velja do danes za neotesano pogruntacijo, katero najbolj zavračajo prav oni, ki razlagajo nemško ime Bernstein za svn. jantar kot ‚Brennstein‘ (*= kamen za kurjavo)! Vendar je razumljivo, da je bilo pri veliki količini te rudnine tudi mnogo jantarja slabe kakovosti. K temu pridejo še odpadki nastali pri obdelavi, kar je potem služilo za kurjavo ali luči; boljša kakovost je bila služila kot dragoceno kadilo po vsem Jutrovem, najboljše ter lepše kose pa so bili uporabili za izdelavo nakita.

Najstarejšo oznako za jantar najdemo v staroslovenski zgodbi o stvarjenju sveta in človeka, v kateri jo imenujejo ‚jantraž‘ (*ali to ime sovpada z starolatinsko oznako ‚ATRANS‘ za preval Trojane, kot delom jantarske poti?) in zanj ime ‚jantar‘ uporabljajo še danes govorci vseh slovenetskih jezikov. Izvora tega imena ne poznamo, ampak vsled znanih zgodovinskih dogodkov je dobilo pomen, katerega ne moremo prezreti. Ko je namreč nemški viteški red bil v 12. stoletju zasedel slovenetske baltske dežele, je bil odvzel premaganemu pomorjanskemu knezu tudi njegovo vladarsko pravico do jantarja. Hkrati z zasedbo je bil nemški viteški red takoj začel z vso le možno silo iztrebljati vse, kar je bilo slovenetskega izvora. Zatorej so si bili za jantar izmislili ter vpeljali izraz ‚Strandsegen‘ (*= nem. nekako ‚blagor z brega‘), en novorek, katerega je bil nekdo skoval v ljubo novih gospodarjev. V tej novi skovanki moremo videti dobeseden prevod imena ‚jantar‘, katerega je bil moral prevajalec najprej razstaviti v ‚jan‘ (= breg, obrežje, meja) ter ‚dar‘ (= darilo). Kakor po navadi pridejo pri vseh posilstvih jezika na dan kar najbolj čudne besedne pokveke (*= zveni silno znano tudi za današnji in včerajšnji slovenski jezik, posebno v javnih občilih vseh vrst!), katere sprejema občinstvo s toliko bolj bučnim ploskanjem, kolikor bolj so spakedrane.

Heleni so bili poimenovali jantar z ‚elektron‘, pri čemer je očitno slovenski ‚jel‘, nemško ‚gelb‘ rumeno, staro gornje nemško ‚ta rumena‘ (rudnina) koren besede. Rimljani so bili imenovali jantar ‚SUCCINUM‘, ime, ki je na italški polotok priromalo gotovo skupaj z blagom, pri čemer smemo v besedi znova videti slovenski ‚sok‘, ‚sočen‘ kot koren in to toliko bolj, ker je sicer ta korenski pojem v stari latinsčini neznan. [Enako je tvorjena npr. lat. ‚BUCCINA‘ (= trobenta), ki ima za osnovo slovensko *buka-ti, bučati, doneti, ali obmorsko letovišče Bučanje na otoku Lošinj. – Torej je mogla na podoben način nastati tudi beseda ‚SUCCINUM‘ iz ‚sok‘, tj. npr. mesto, kjer je bila odbita ena veja, na kar se iz rane prične cediti smola]. Rimljani so bili za jantar uporabljali tudi izraz ‚ELECTRUM‘, a so s to besedo pojmovali hkrati tudi eno mešanico med zlatom in srebrom. – Napak je trditi, da se jantar imenuje ‚elektron‘ zato, ker se pri drgnjenju tvori elektrika, kajti najprej je bila na razpolago snov, šele kasneje so se bile pokazale njene lastnosti. – Menda so bili Germani za jantar uporabljali latinizirano besedo ‚glaesum‘, ki pa ni nič drugega kakor prilagoditev na besedo ‚glaz‘ (tj. oko; ta prozorno) iz česar so kasneje Nemci prevzeli besedo ‚Glas‘ (= steklo, angl. glass). Nemška beseda ‚Ambra‘ pa je zgolj popačeno ‚jantar‘. Slednjega so bili stari Sloveneti pisali tudi kot ‚anfraž‘ ter ga tako tudi izgovarjali. – Nenavadno je, da pesnitev Edda zanj ne uporablja imena ‚glaesum‘ niti besede ‚Ambra‘, pač pa ‚brysingamen‘ (= brušen kamen). Boginja plodnosti Freya je imela ogrlico iz jantarja, katero so bili zanj izdelali ter ji jo podarili škratje. Za plačilo je potem spala z vsakim od njih! Ta oznaka je neprisiljena in naravna, ker Edda ne vsebuje samo množico popačenih pojmov, za katerih slovensko podlago priča tudi v pesnitvi vsebovana staroslovenska runska abeceda. Tako imamo npr. na Švedskem, v pokrajini Gotland svetišče Trojo, nemško Trojaburg, severnjaško Trojeborg, kjer so bili častili Freyo. Freya spada k Vanom (Van(d)om?) v nasprotju z Azi [J-ez(n)i-mi?]. Njen mož je st. isl. Freyr (frajer?). Tudi st. severn. bajeslovni ‚ragna røk‘, dobesedno ‚Usoda bogov‘ pri nas znan kot ‚Somrak bogov‘, vsebuje besedo ‚røk‘, svn. npr. ‚rok‘ je potekel, ko pride, je rok itn. ter ragna, najbrž rajni, tisti ki so v raj, torej v poganski dobi bogovi, danes pa vrli pokojni.

A tudi jantar postane nakit šele potem, ko je enkrat zglajen ali zbrušen, delovna postopka na katera so se torej bili morali spoznati že v sivi davnini. Pri Litvanih se smola imenuje ‚sakas‘, ‚sakar‘ pa bi bil torej smolnat kamen in tako posredno izvemo, zakaj se je bil jantar pri Skitih imenoval ‚sacrium‘

Na podoben način daje slovenska jezikovna znanost odgovor tudi na eno mesto pri Pitheju iz Massilie, ki je doslej veljalo za zagonetno ali nerazumljivo. Torej pripoveduje Pitej (pri Pliniju, Hist. Nat. 37) o svojem potovanju na eni feničanski ladji k ustju ene velike reke (Visle), da se tam nahaja otok Abalus, na čigar obrežje naplavlajo pomladanski viharji jantar. Tam naj bi ležala tudi otoka ‚Austravia‘, katerega imenujejo tudi Bazilika in Raunonia. – A vse to so slovenski pojmi, kajti Abal-us je najbrž ‚Obal-a‘ = breg, obrežje, mez. svn. obala; Austravia = ‚Ostrov‘, tj. otok, mez. svn. ostrvo; Bazilea pa je dobeseden prevod od Krolowiec, središče jantarjavega področja, kar so kot takšno prenesli v Nemčijo kot *Königsberg*. Raunonia = področje, kjer kopljejo jantar, tj. ‚rov, rovno‘ in bi se ime moglo nanašati prav na kopanje jantarja v tki. plavi zemlji. – Pri vsem tem gre za polotok Samija

(nem. Samland) s priključenima Kurijskim in Hladnim zatokom (Frischer Nehrung), torej strogo znanstveno gledano sploh ne gre za otok. V povezavi z otokom Abalusom je zanimivo ciprsko ime za jantar ‚ablaks (awlks)‘! A to še daleč ni vse: V britanskem izročilu o kralju Arturju je govora o skrivnostnem otoku Avalonu, na katerem so izdelali bajni Arturjev meč Ekskalibur (*iz skale bran?). Tudi sam Artur je, smrtno ranjen, preminul na otoku Avalonu. Za samega Arturja velja, da je bil prišel s svojimi vitezi na britansko otočje od nekod z Vzhoda. Slo-veneti so bili od nekdaj slavni pridelovalci kovin, kovači in izdelovalci orožja. Spomnimo naj samo na orožje iz norijskega (mehčano: noriškega) jekla, dalje na slavne in prelepe slovenske meče, katere so bili v Benetkah imenovali *schivavone* (kar pomeni slovenke, slavonske, uvedli in uporabljali so jih bili slovenski plačanci v Španiji in v Bentkah ter kot hudi bojevniki proti Otomanom, od koder so se bili razširili širom Evrope). Ime Abalus glasoslovno popolnoma ustreza imenu Avalon, Pithejeva stara grška pripona -us je bila pač zamenjana z novejšo pripono -on.

Kulturno zgodovinska preteklost jantarja nudi za namen razvozlave vseh vprašanih nadalnje področje udejstvovanja. Brez vsakega dvoma smo pri ‚Heliadah‘, ki izjokavajo solze iz jantara in pri ‚jeljadi‘, ki izloča kaple smole, prišli na sled eni spretni jezikovni slepariji starih Helenov, ki bi morala navdahniti Slo-venete, da bi поблиže raziskali nenavadne bajke z vpadljivimi nagnenji k telesnim preobrazbam. To še toliko bolj, ker je že sam Ksenofon (okoli leta 500 pred Maz.) resno zavrnil, ja, celo zasmehoval bajke o grških bogovih, ki sta jih bila pisala Heziod in Homer, ker se upirajo razumu. Gornji predlog se bo morda zdel vrlim Slo-venetom nekoliko nenavaden, morda celo brez prave podlage, ali to bi bila zmota. Oglejmo si torej razloge zanj:

Noben jezik na svetu ni v pisnih spomenikih dosegel večje starosti od grškega, saj je živel v zapisanih listinah vseh vrst, od Homerja in Hezioda (okoli 973 pr. Maz.) pa vse do zavzetja Konstantinopla (leta 1453 po Maz.), torej skozi obdobje 2420 let.

Toda enako, kakor niso bila grška ljudstva vselej obstala na isti stopnji verske, politične in znanstvene omike, je tudi njihov jezik utrpel marsikatero spremembo.

Grški prajezik se je najčisteje obdržal v slovenskih narečjih, od katerih se češki in pretežno slovaški jezik zaradi pogoste uporabe samoglasnika ‚a‘ (πλαταιασμός), ‚ds‘-ja namesto d-ja; glagolov v ‚μt‘, in eolske digame F = v, približata eolsko-dorskemu narečju ter zaradi splošno razširjene uporabe glasu ‚b‘ namesto ‚f‘ (‚β‘ namesto ‚φ‘) tudi makedonski govorniki.

Nasprotno pa v ilirskem jeziku, kakor tudi v tki. starem ali cerkvenem jeziku, zaradi pogosto strnjenih samoglasnikov in pomanjkanja dahnjenih glasov najdemo jonsko narečje. Za več ☞ G. A. Dankovsky. Torej!

Znano je, da so bili stari Veneti prvi trgovci z jantarjem. Stari pisatelji in novejši raziskovalci mnenijo, da so jadranski Veneti dobivali jantar neposredno od svojih bratov iz baltskega primorja. Tudi Feničani so bili že v starini trgovali z jantarjem ter ga prodajali Egipčanom. Sedaj razumemo tudi zakaj se je bil, sledeč istemu Pliniju, jantar pri slednjih imenoval ‚sakal‘. Najbrž je iz besede ‚sakas‘ prvotno nastala venetska oblika *sukin. Plinij še poroča dalje, po Philemonu, da se je bil jantar v Skitiji imenoval tudi ‚sualiternicum‘ – tj. svaliternik. Ime verjetno izvira iz besede svar (zarja, luč, svetiti), primerjaj Svarog,

Svarožič tj. ime sončnega božanstva ali litovsko ‚svelu‘ gorim, plamenim, žarim in s priponama -ter in -nik, kot npr. viternik, nož za kalanje viter. Jantar je litovsko ‚gentaras‘, latvijsko ‚dzinters‘. V sanskrtu najdemo besedo ‚džant‘ goretí, plameneti (prim. svn. čad, čaditi ipd.) ter v svn. ‚žonta‘ godlja (prim. tudi jota, juha enolončnica: *jo(n)ta! Druženje *d* in *t z n* je pogosto, npr.: blond → *blo(n)d → bled ipd.) in ‚žonta‘, snet v pšenici. V ruskih ljudskih pravljicah in pesmih se pojavlja bajeslovni kamen ‚latyr, alatyř‘, kar zveni malo podobno kot (sva)liternik, a najbrž ni povezano z jantarjem, ki je bil mnogo pogostejši in enostavno na razpolago.

Kratice

- angl. = angleško
- laš. = laško
- lat. = latinsko
- mez. = mezijsko (slovenetsko) narečje
- nem. = nemško
- slov. = slovenetsko
- st. severn. = staro severnjaško
- svn. = slovensko
- * = pripombe prevajalca

Literatura in viri

- Bücherei für Deutschkunde, Ginzel – Standenat, Aus germanischer und altdeutscher Zeit, Eine Einführung in die Altertumskunde, Österreichischer Bundesverlag, vorm. Österr. Schulbuchverlag, Wien - Leipzig 1930.
- Dankovsky Gregor Alois, Grki kot rodovni in jezikovni sorodniki slovansko govorečih narodov, Bratislava, 1828, v: Ockhamova britev, Amalietti & Amalietti, Lublana 2013.
- Homer, Odyssee, Griechisch-deutsch, Anton Weiher, Sammlung Tusculum, Artemis - Winkler, Düsseldorf 2003.
- Oakeshott Ewart, European Weapons and Armour, from the Renaissance to the Industrial Revolution, London, 2000.
- Race William H., Apollonius Rhodius, Argonautica, Loeb Classical Library, Harvard University Press, 2008.
- Tomas De Saint-Maur, Eric, Ockhamova britev, založba Amalietti & Amalietti, Lublana, 2013.
- Tomas De Saint-Maur, Eric, Sorodnosti starolatinskega ter -italskih jezikov s slovenskim jezikom, 12. Mednarodna konferenca Izvor Evropejcev, Lublana 5. 6.2014, tipkopis.
- Trstenjak Davorin, Slovanski elementi v Venetsčini, Letopis Matice slovenske, Blaznik, Ljubljana 1874.
- Vuga Lucijan, Jantarska pot, Odgrinjanje tančic iz naše davne preteklosti, Založništvo Humar, Renče 2000.
- Žunkovič Davorin, Die slavische Vorzeit, Zur Geschichte des Bernsteins, str. 131 in dalje; iz nemščine prevedel in dodal povzetka Eric Tomas de Saint Maur.
- Withers Harvey J.S., The world encyclopedia of swords and sabres, Hermes house, 2008.

Povzetek

Jantar je okamenela smola izumrle vrste iglavcev, verjetno ene vrste ceder, ki so bile uspevale v dobi, ko je v Evropi in na Jutrovem prevladovalo vroče tropsko podnebje. Velja za najstarejši dragulj človeštva, najbrž zato, ker ga je lahko obdelovati. Kot glavno nahajališče poznamo obrežja Baltskega morja, našli pa so ga tudi drugod na zgoraj omenjenih področjih. O nastanku jantarja pripoveduje tudi bajka o Zevsu in Phaetonu ter njegovih treh sestrah, imenovanih Heliade, ki so bile objokavale Phaetona, a so se bile kasneje spremenile v drevesa. Njihova imena v slovenskem jeziku razumemo kot ‚jeljad‘ (jelke, jelovje) ipd, ki tudi v resnici cedi smolo. Tudi ostala imena in pojme, čeprav popačene, je v raziskavi mogoče pojasniti s pomočjo slovenetskega jezika npr. reko Eridanus, staroslovenska zgodba o stvarjenju sveta in človeka omenja ‚jantraž‘, dalje lat. SUCCINUM, BUCCINA, imena otokov Abalus, Austravia, Bazilika, Raunonia. Poblíže bi bilo treba raziskati stare grške bajke – glej npr. Heliade – saj je že Ksenofon (okoli leta 500 pred Maz.) ugotavljal, da bajke o grških bogovih, ki sta jih bila pisala Heziod in Homer, upirajo razumu in se je zato iz njih norčeval. Pri njih je preveč spretnega sleparjenja in prečudnih telesnih preobrazb. Zaradi sorodnosti slovenetskih in starogrških narečij moremo razumeti staro helenski jezik oz. njegova narečja, o tem je bil pisal že leta 1828 grecist G. A. Dankovsky!